

FÖRDJUPNING

Varför har långtidsarbetslösheten stigit?

Långtidsarbetslösheten har stigit under covid-19-pandemin.

Främst är det personer som varit utan arbete i mer än ett år som blivit fler. Till stor del är detta ett normalt konjunkturmönster.

Långtidsarbetslösa är vanligtvis de som får arbete sist i en återhämtning och det finns tydliga tecken på att långtidsarbetslösheten är på väg ner. Bland annat har sannolikheten för långtidsarbetslösa att få arbete stigit kraftigt det senaste året. Däremot finns stöd för att långtidsarbetslösheten, och därmed den sammanlagda arbetslösheten, kan komma att vara kvar på högre nivåer än vad som varit fallet de senaste decennierna. Främst beror det på att majoriteten av arbetslösa i dag tillhör grupper som har svårare att få arbete.

Covid-19-pandemin har präglat den ekonomiska utvecklingen i Sverige sedan andra kvartalet 2020. Arbetslösheten enligt AKU steg kraftigt och nådde andra kvartalet 2021 sin högsta nivå de senaste 15 åren (se diagram 105). Även långtidsarbetslösheten har stigit (se diagram 106). Fjärde kvartalet 2021 var ca 2 procent av arbetskraften, eller 112 000 personer, arbetslösa sedan minst ett år tillbaka. Även långtidsinskrivna arbetssökande vid Arbetsförmedlingen har blivit fler. Andelen av arbetskraften med långa arbetslöshetstider på mer än 51 veckor, det vill säga ett år eller längre, har stigit och är nu högre än den var efter finanskrisen 2009–2010 (se diagram 106). Även andelen personer som varit inskrivna mer än 51 veckor hos Arbetsförmedlingen är nu högre än vad den varit sedan 2008 (se diagram 107).

LÅNGTIDSARBETSLÖSA HAR SVÅRARE ATT FÅ JOBB

Längre tid i arbetslöshet minskar sannolikheten att få ett arbete. Arbetslösa förlorar kontakter och färdigheter ju längre tiden går utan arbete. Det finns även en selektionseffekt så att de som har en svagare ställning på arbetsmarknaden oftare blir kvar längre tid i arbetslöshet när de väl blivit arbetslösa. Arbetsgivare kan därför göra bedömningen att långtidsarbetslösa som grupp i genomsnitt är mindre produktiva än andra sökande vilket ytterligare minskar chansen för dem att få arbete. I en lågkonjunktur blir det även svårare att få arbete för de som var långtidsarbetslösa redan innan konjunkturen vände nedåt eftersom de konkurrerar med nyttillkomna arbetslösa som har en relativt sett starkare ställning på arbetsmarknaden. När fler av de arbetslösa är långtidsarbetslösa kan nedgången i den totala arbetslösheten bromsas. Detta kallas persistenseffekter.

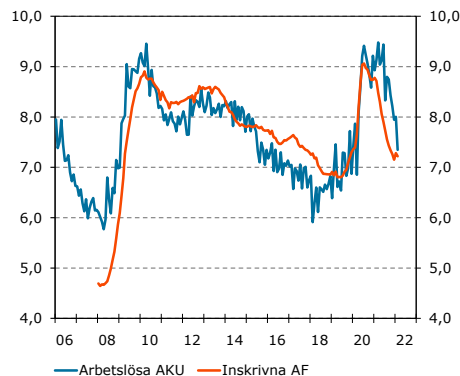
Statistiska definitioner

Det finns olika definitioner av långtidsarbetslöshet. En är arbetslöshetsperioder som sträcker sig längre än sex månader, en annan är arbetslöshetsperioder som är ett år eller mer. Framställningen kommer koncentreras på de som varit arbetslösa i ett år eller mer eftersom gruppen växt snabbt de senaste kvartalen medan de med arbetslöshetsperioder mellan sex månader och ett år minskat betydligt.

I fördjupningen används både data från SCB:s Arbetskraftsundersökningar, AKU, och data för inskrivna vid Arbetsförmedlingen. AKU följer internationella standarder angivna av ILO (International Labour Organization) och är jämförbar med exempelvis Eurostats statistik. Arbetsförmedlingens statistik är registerdata över antalet inskrivna personer. En annan skillnad är att AKU:s högsta ålder är 74 år medan Arbetsförmedlingen redovisar upp till 64 år. I data från Arbetsförmedlingen ingår både öppet arbetslösa och sökande i arbetsmarknadspolitiska program.

Diagram 105 Arbetslöshet i AKU, 15–74 år, och inskrivna vid AF

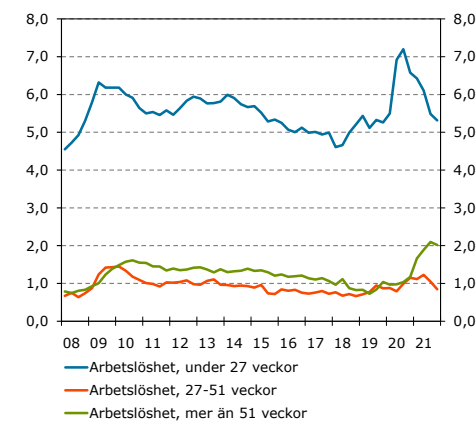
Procent av arbetskraften respektive registerbaserad arbetskraft, säsongrensade månadsvärden

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 106 Arbetslöshet (AKU) efter tid

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Pandemins utbrott det andra kvartalet 2020 innebar ett kraftigt fall i jobbchansen som är sannolikheten för inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen att hitta ett arbete (se diagram 108).³⁸ Sedan tredje kvartalet 2020 har det skett en återhämtning av sannolikheten att få arbete för samtliga inskrivningstider, men i störst grad för dem med de längsta inskrivningstiderna.³⁹

Under andra halvan av 2021 har de som varit arbetslösa i mer än ett år blivit fler medan de med kortare arbetslöshetstider blivit färre (se diagram 106 och diagram 107). Den fortsatta analysen kommer därför koncentreras på jobbchansen för de som varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i mer än ett år.

JOBBCHANSEN FÖR LÅNGTIDSINSKRIVNA HAR ÅTERHÄMTAT SIG I ALLA GRUPPER

Jobbchansen för personer som varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i mer än 51 veckor stiger med utbildningsnivån. Sannolikheten att under ett kvartal lämna Arbetsförmedlingen för ett arbete under ett kvartal är 12–15 procent för personer med gymnasial eller eftergymnasial utbildning medan motsvarande siffra är ca 9 procent för personer med som mest grundskoleutbildning (se diagram 109). För alla utbildningsgrupper har dock sannolikheten att få ett arbete stigit sedan tredje kvartalet 2020 och är nu på sin högsta nivå sedan 2016.

Långtidsinskrivna inrikes födda har högre sannolikhet att få arbete än långtidsinskrivna utrikes födda (se diagram 110).⁴⁰ Efter andra kvartalet 2020 har sannolikheten att få arbete återhämtat sig i ungefär samma utsträckning för både inrikes och utrikes födda.

Långtidsinskrivna unga, 16–24 år, har högre sannolikhet att få arbete jämfört med långtidsinskrivna personer i kärnarbetskraften, det vill säga de som är 25–54 år, medan äldre, 55–64 år, har lägre sannolikhet att få ett arbete jämfört med långtidsinskrivna i kärnarbetskraften (se diagram 111). Sedan andra kvartalet 2020 har sannolikheten att lämna Arbetsförmedlingen för ett

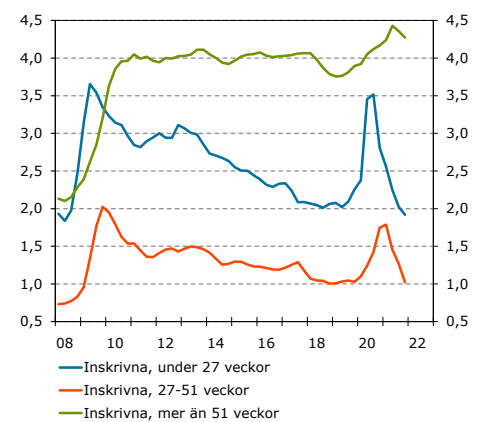
³⁸ Jobbchansen beräknas som antalet personer som lämnar Arbetsförmedlingen för ett arbete, utan stöd eller ett nystartsjobb, under ett kvartal delat på antalet inskrivna föregående kvartal.

³⁹ Sannolikheten att få arbete beräknas genom att ta antalet personer som lämnat Arbetsförmedlingen för antingen ett arbete utan stöd eller ett nystartsjobb ett kvartal och dela detta antal med kvarstående inskrivna samma kvartal. Om nystartsjobb inte tas med blir jobbchansen 2–3 procentenheter lägre per kvartal. Arbeten med stöd som anvisas av Arbetsförmedlingen inkluderas inte eftersom dessa inte mäter efterfrågan på arbetskraft i samma utsträckning som arbete utan stöd och nystartsjobb. Nystartsjobb ger arbetsgivaren en subvention men det är enbart arbetsgivaren som beslutar om anställning, inte Arbetsförmedlingen.

⁴⁰ Utomeuropeiskt födda har lägre sysselsättningsgrad än personer födda i Europa. Av inskrivna vid Arbetsförmedlingen var andelen utrikes födda som är födda utanför Europa drygt 50 procent i mitten av 2000-talet. 2021 var andelen drygt 80 procent.

Diagram 107 Inskrivna efter tid (AF)

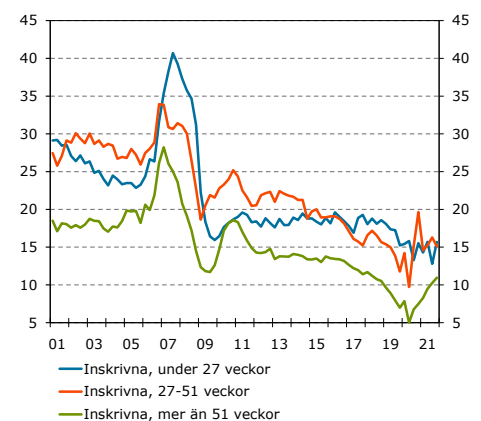
Procent av registerbaserad arbetskraft, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 108 Sannolikheten att få ett arbete

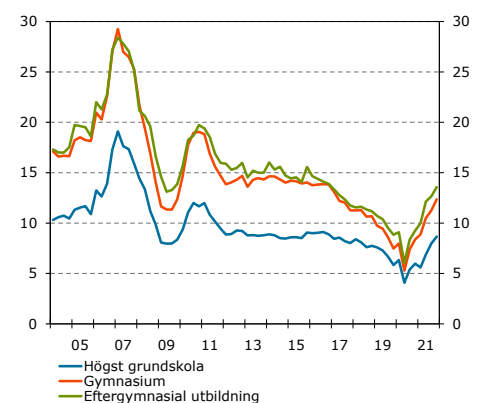
Procent av inskrivna, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 109 Sannolikheten att få arbete för inskrivna över 51 veckor (AF)

Procentenheter, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

arbete stigit för alla åldersgrupper men jämförelsevis mest för långtidsarbetslösa unga.

SAMMANSÄTTNINGEN AV LÅNGTIDSARBETSLÖSA HAR FÖRÄNDRATS ÖVER TID

Ju fler långtidsarbetslösa som tillhör grupper med låg jobbchans desto långsammare faller också långtidsarbetslösheten i en konjunkturåterhämtning, allt annat lika. Sammansättningen av de långtidsarbetslösa spelar därför stor roll för utvecklingen. En förklaring till att långtidsarbetslösheten är högre nu än de senaste 15 åren är att sammansättningen av gruppen arbetslösa har förändrats. Utrikes födda, personer som saknar en fullständig gymnasieutbildning och personer som fyllt 55 år har ökat sina andelar av de som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen (se diagram 112).⁴¹ Dessa grupper löper i genomsnitt större risk att bli arbetslösa en lång tid om de förlorar arbetet.

Att fler utrikes födda är inskrivna lång tid beror till stor del på att nyanlända under två år deltar i Arbetsförmedlingens etableringsprogram.⁴² Inskrivna med som mest grundskoleutbildning har också blivit fler över tid. Detta har till stor del att göra med att fler utrikes födda är inskrivna vid Arbetsförmedlingen och många i gruppen saknar gymnasieutbildning. År 2021 saknade knappt hälften av alla utrikes födda som varit inskrivna i mer än ett år gymnasieutbildning. Detta kan jämföras med ca en femtedel av de inrikes födda långtidsinskrivna.

LÄGRE GENOMSNITTLIG JOBBCHANS SEDAN 2010-TALET

Hur fort långtidsarbetslösheten kan sjunka i en återhämtning beror i hög utsträckning på arbetsmarknadens funktionssätt och hur väl arbetslösa kan matchas med lediga arbeten. Efter finanskrisen 2008–2009 ser matchningen ut att ha försämrats på svensk arbetsmarknad. Trots många vakanser har arbetslösheten varit hög.⁴³

Detta syns också i jobbchansens utveckling över tid. Fram till inledningen av 2010-talet fanns ett tydligt positivt samband mellan antalet vakanser per inskriven och jobbchansen, men under andra halvan av 2010-talet föll jobbchansen trots att antalet

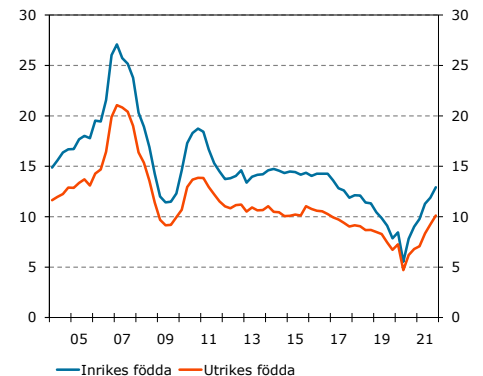
⁴¹ Detta gäller även för arbetslösa i AKU. I grupper med svag konkurrensförmåga ingår utomeuropeiskt födda, personer som fyllt 55 år, personer utan gymnasieutbildning samt funktionsnedsatta.

⁴² Den sammanlagda inskrivningstiden i etableringsprogrammet är 24 månader. Det går dock att tillfälligt avbryta för arbete eller föräldraledighet men deltagandet måste återupptas inom 36 månader från det att individen fick sitt personnummer, se även www.arbetsformedlingen.se.

⁴³ Se kapitlet "Bedömning av den svenska jämviktsarbetslösheten" i *Lönebildningsrapporten* (2021).

Diagram 110 Sannolikheten att få arbete för inskrivna över 51 veckor (AF)

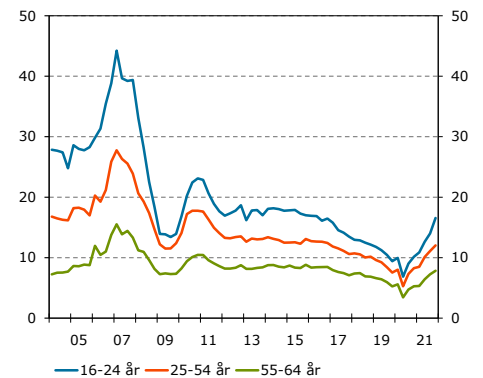
Procentenheter, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 111 Sannolikheten att få arbete för inskrivna över 51 veckor (AF)

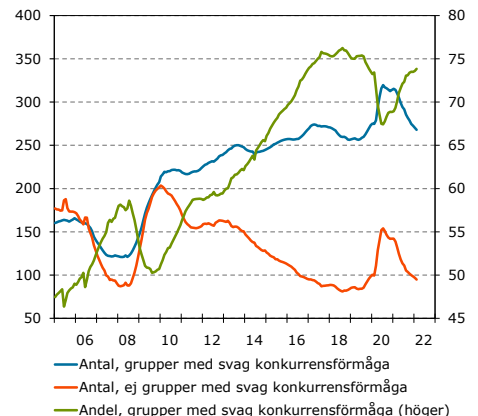
Procentenheter, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 112 Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen

Tusental respektive procent, säsongrensade månadsvärden

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

vakanser per inskriven var högt. Sedan pandemin bröt ut andra kvartalet 2020 har sambandet mellan jobbchanser och vakanser per inskriven blivit tydligare igen men chansen att få ett arbete är ändå betydligt lägre 2021 än vad den var under inledningen av 2000-talet (se diagram 113).

Nedgången i jobbchans under 2010-talet sammanfaller med en uppgång i andelen inskrivna tillhörande grupper som har lägre sannolikhet att få arbete. Andelen nådde en historisk topp 2016–2018 (se diagram 112). Jobbchansen har inte sjunkit på samma sätt för grupper med relativt sett hög chans att få arbete, det vill säga personer mellan 16–54 år med gymnasieutbildning, som är inrikes födda och inte har en funktionsnedsättning (se diagram 113). Att den sammanlagda jobbchansen sjunkit kan därför till viss del förklaras av att fler inskrivna tillhör grupper där sannolikheten att få arbete är lägre.

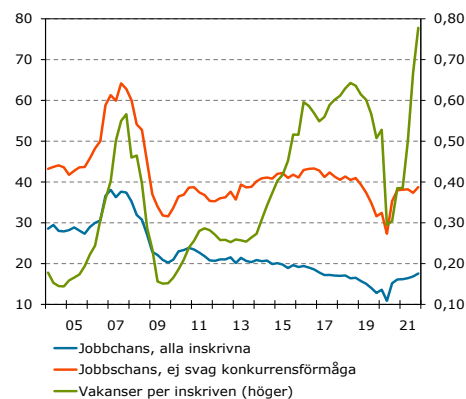
LÅNGTIDSARBETSLÖSHETEN KOMMER ATT MINSKA

Långtidsarbetslösheten bedöms falla tillbaka de kommande åren och detta kommer troligen att ske snabbare jämfört med under återhämtningen efter finanskrisen i början av 2010-talet.⁴⁴ Nedgången av långtidsarbetslösheten bedöms dock ske långsammare än i början av 2000-talet. Detta beror främst på att sammansättningen av de långtidsarbetslösa förändrats så att fler långtidsarbetslösa numera tillhör grupper med relativt sett sämre arbetsmarknadsanknytning. Jobbchanserna har inte påverkats i samma utsträckning för personer som inte tillhör grupper med svag konkurrenskraft.

En osäkerhetsfaktor för långtidsarbetslöshetens utveckling är om pandemin kommer påverka den svenska branschsammanställningen. Exempelvis kan det ökade hemarbetet leda till färre arbetstillfällen inom hotell- och restaurangbranschen, som tidigare anställt många med svag arbetsmarknadsanknytning.

Diagram 113 Jobbchans och vakanser per arbetslös (AF)

Andelar respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Anm. Ej svag konkurrensförmåga är personer 16–54 år, inrikes födda, med minst gymnasieutbildning och som ej är funktionsnedsatta.

⁴⁴ Det finns flera skäl till att nedgången i långtidsarbetslösheten gick långsamt efter finanskrisen. Dels eftersom finanskrisen följdes av eurokrisen, dels då en hög flyktinginvandring till Sverige under mitten av 2010-talet lett till fler långtidsarbetslösa utrikes födda, en grupp som har svårare att få arbete jämfört med långtidsarbetslösa inrikes födda. I samband med finanskrisen 2008–2009 steg långtidsarbetslösheten till knappa tre procent av arbetskraften. Därefter tog det drygt fem år för långtidsarbetslösheten att nå sitt medelvärde sedan 2001 på 2,0 procent. Detta kan jämföras med återhämtningen efter lågkonjunkturen i början av 2000-talet då det tog knappt två år för motsvarande sänkning av långtidsarbetslösheten.